

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
факультет історії і права

*кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського*

*кафедра державно-правових дисциплін,
кримінального права і процесу*

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

кафедра правового регулювання економіки

Матеріали круглого столу
до Дня юриста

***«Виклики правничої
професії
в умовах воєнного
стану»***

06 жовтня 2022 року

м. Харків

Виклики правничої професії в умовах воєнного стану : тези доповідей та наукових повідомлень учасників круглого столу присвяченого до Дня юриста (6 жовтня 2022 року) / уклад.: О.О. Коваленко, Т.Г. Головань, М.Д. Ждан ; за ред. О.О. Коваленко. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. – 158 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей та повідомлень, присвячених актуальним проблемам правничої професії в умовах воєнного стану.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами правничої професії в умовах воєнного стану.

Матеріали круглого столу оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті факультету історії і права: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Інформація про оргкомітет. Координацію проведення круглого столу здійснює кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського та кафедра державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу – тел.: +38(057)700-35-16, e-mail: trudkonf.hnpu@gmail.com)

Коваленко Олена Олександрівна (в.о. завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського д-р юрид. наук, професор) +38(057)598-98-75;

Головань Тетяна Георгіївна (в.о. завідувача кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу канд. юрид. наук, доцент) +38(067)681-93-90;

Ждан Микола Дмитрович (канд. юрид. наук, доцент) +38(063)948-05-19.

Оргкомітет круглого столу не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів круглого столу посилання на джерела є обов'язковим.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
протокол №10 від 19 жовтня 2022 р.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2022

ЗМІСТ

<i>Жернаков В.В. ВОЄННИЙ СТАН: СУТНІСТЬ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ</i>	5
<i>Джабраїлов Р.А., Гудіма Т.С., Малолітнева В.К. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ</i>	9
<i>Коваленко О.О. ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ СПІВВІДНОШЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО АСПЕКТІВ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ВІДНОСИН У СФЕРІ ПРАЦІ ДЛЯ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД</i>	13
<i>Синчук С.М. СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ ЯК ОСНОВА ВИЗНАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ – ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З УКРАЇНИ</i>	16
<i>Шабанов Р.І. ЩОДО ПРОБЛЕМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАЙНЯТІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	19
<i>Амелічева Л.П. ПРОФЕСІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТА-ПРАВНИКА КРІЗЬ ПРИЗМУ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	21
<i>Бурак В.Я. ДИСТАНЦІЙНА РОБОТА ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ</i>	25
<i>Вербіцька М.В. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ВИГУЛЮВАННЯ СОБАК</i>	28
<i>Головань Т.Г. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	31
<i>Гоц-Яковлєва О.В. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ З РФ</i>	34
<i>Ждан М.Д. ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ</i>	36
<i>Калаченкова К.О. ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ ЯК ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ</i>	40
<i>Лук'янчиков О.М. ВИДИ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ АДВОКАТА</i>	41
<i>Остапенко О.Г. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	44

Список використаних джерел

1. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну. Закон України від 22.05.2022 № 2265-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>. 2. Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони використання джерел інформації держави-агресора або держави-окупанта в освітніх програмах, в науковій та науково-технічній діяльності. Проект Закону України від 04.08.2022 № 7633. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=74677. 3. М. Ящук. В комітеті ВРУ з освіти підтримали заборону використання російських джерел інформації в освіті і науці. URL: <https://ukranews.com/ua/news/875094-v-komiteti-vru-z-osvity-pidtrymaly-zaboronu-vykorystannya-rosijskyh-dzherel-informatsiyi-v-osviti-i>. 4. Про наукову та науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

УДК 349.2

ORCID 0000-0002-7773-0402

Ждан Микола Дмитрович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Спалах пандемічної коронавірусної хвороби COVID-19, що поширилася в усьому світі та військове вторгненням РФ на територію України 24 лютого 2022 року, спричинили свій вплив на всі сфери життя. Не виключенням стали й трудові відносини, зокрема, питання щодо правової регламентації дистанційної роботи науково-педагогічних працівників.

Протягом тривалого часу трудове законодавство розвивалося достатньо сталим шляхом, без революційних звершень, що свідчило про достатньо спокійний розвиток України, навіть не зважаючи на економічні негаразди. Але пандемія COVID-19 та військове вторгнення РФ внесли корективи у всі сфери життя нашої держави і, звичайно ж, і у трудове право.

Так, було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) від 30 березня 2020 р. №540 [1], яким було внесено певні зміни до Кодексу законів про працю України (далі - КЗпП України), серед яких необхідно виокремити появу нового термінологічного визначення такої форми організації праці, як дистанційна робота. Зміни до Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року, а саме: «працівникам закладів освіти, установ освіти, наукових

установ, у тому числі тим, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку (особливий період) були вимушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується: організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників; збереження місця роботи, середнього заробітку, здійснення виплати стипендії та інших виплат, передбачених законом» [2]. Згодом було прийнято Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року [3], який також суттєво вплинув на регламентування трудових відносин.

Вищезазначені події та внесені зміни стали причиною втрати усталених соціальних зв'язків між громадянами, а велика частина приватного і трудового життя перемістилась до віртуального простору мережі Інтернет. Не оминули означені трансформації і сферу вищої освіти, для якої традиційні умови функціонування (очні заняття, колективна наукова робота безпосередньо на кафедрах, факультетах закладів вищої освіти) на сьогодні є скоріше виключенням, ніж правилом. Використання мережевих можливостей забезпечують продовження освітнього процесу і академічних досліджень, налагодження комунікації з учасниками цих процесів з будь-якого місця із точкою доступу до Інтернету. Слід зауважити, що, з одного боку, така можливість стає рятувальним ланцюжком гарантування неперервності освіти і наукового спілкування у кризових ситуаціях, але, з іншого боку, формується значна кількість ризиків порушення фундаментальних прав людини, у тому числі й права на працю.

На сьогоднішній день, питання правової регламентації дистанційної роботи науково-педагогічних працівників потребують особливої уваги, адже використання технологій віддаленої роботи передбачає значну залученість таких працівників до виконання додаткової роботи, що знаходиться поза сферою дії їх класичної трудової функції. Означена проблема пов'язана, крім вищезазначеного юридичного аспекту, також із ризиком зниженням якості освіти через розмноження трудових завдань науково-педагогічних працівників.

Так, ст.60-2 КЗпП України під дистанційною роботою розуміє таку форму організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією роботодавця, в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій" [4]. Як бачимо, КЗпП визнає дистанційну роботу особливою формою організації праці. Тим самим законодавець дає зрозуміти, що дистанційна робота може бути притаманна усім видам діяльності в незалежності від специфіки та характеру праці. Себто кожен працівник може виконувати дистанційну роботу одночасно із трудовою функцією, на яку він погоджувався при укладенні трудового договору, з чим важко погодитися.

Для дистанційної роботи у сфері вищої освіти запроваджено додаткове регулювання відповідно до Положення про дистанційне навчання, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки від 25 квітня 2013 року (далі - Положення) [5]. Згідно Положення дистанційне навчання реалізовується шляхом застосування дистанційної форми як окремої форми навчання; використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах. Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар,

урок, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші. Себто за видами навчальних занять дистанційне навчання близьке до класичного освітнього процесу, який лише здійснюється із застосуванням цифрових технологій у синхронному або асинхронному режимі. Водночас Положення вимагає проходження науково-педагогічними працівниками підвищення кваліфікації за наступними напрямками цифрової грамотності: персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеоконференц-зв'язку, інформаційно-комунікаційне забезпечення із пропускнуою здатністю каналів, програмне забезпечення загального та спеціального призначення (у тому числі для осіб з особливими потребами), веб-ресурси навчальних дисциплін (програми). Такі навички мають дозволити науково-педагогічному працівникові самостійно організовувати дистанційний процес з комунікаційного та технічного боку, що очевидно повинно збільшити діапазон виконуваних ним обов'язків із суто навчальних і наукових до фактично адміністративних.

Тобто, поряд із первісною трудовою функцією науково-педагогічного працівника, йому необхідно значну частину робочого часу витратити на підготовку до онлайн-занять (презентації, підбір візуальних матеріалів), налаштування спеціальних додатків відеозв'язку (Zoom, MS Teams, Google Meet), заповнення порталів дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom), ведення електронних журналів, складання звітності за проведеними заняттями (скріншоти, відеозаписи занять), модерація освітнього процесу і комунікація зі здобувачами в месенджерах (Viber, Telegram, WhatsApp, Signal, Skype) та e-mail-листування, пошук у мережі наукових журналів і конференцій, проходження курсів неформальної освіти з цифрової грамотності, що не сприяє покращенню морального стану вказаної категорії працівників.

Дистанційна робота, будучи перспективним напрямом піднесення виробничої сфери і прискорення економічного зростання, потребує ефективного та дотичного використання, щоб не завдавати шкоду здоров'ю працівників та не нівелювати їх традиційні професійні якості. Для унеможливлення прояву означених ризиків дистанційна робота потребує належного правового регулювання. Наразі розповсюдження нормативних положень про дистанційну роботу не лише на відповідних працівників інформаційно-цифрової сфери не відповідає як принципу єдності і диференціації правового регулювання трудових відносин, так і принципу свободи договорів про працю. Адже, як ми побачили із положень підзаконних нормативно-правових актів про здійснення дистанційного навчання та практики їх втілення у закладах вищої освіти, первинна трудова функція науково-педагогічних працівників в умовах дистанційної роботи була заміщена функцією адміністрування мережевого освітнього процесу із максимальним витісненням викладацької і наукової складової. У такий спосіб здійснюється недопустимий вплив на волю науково-педагогічних працівників, які з юридичної точки зору позбавляються можливості повноцінно реалізовувати власну трудову функцію та погоджуватись на зміну умов трудового договору при переході на дистанційне навчання. Таким чином, положення про дистанційну роботу мають бути сформульовані в окремій главі Кодексу Законів про працю України, норми якої будуть розповсюджуватись лише на тих працівників, в яких виконання трудової функції, пов'язаної із ІТ-сферою, є провідною.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України від 30 березня 2020 року № 510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>
2. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. Закон України від 15 березня 2022 року N 2136-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>. (дата звернення 15.09.2022 р.);
3. Кодекс законів про працю України. Закон України від 10.12.71р . № 322-VIII URL: [http:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text](http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text) (дата звернення 15.09.2022)
5. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення 20.09.2022).

УДК: 340.12:346

ORCID 0000-0003-0720-2476

Калаченкова Катерина Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри господарського та адміністративного права Донецького
національного університету імені Василя Стуса,
kalachenkova.e.a@gmail.com

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ ЯК ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Життя українців після повномасштабного вторгнення РФ до України кардинально змінено. Постає потреба майже в цілодобовому наданні правової допомоги населенню України, через різке зростання категорій осіб, які потребують правової допомоги. Це обумовлюється зростанням кількості внутрішньо переміщених осіб, які перебувають у важкому психологічному стані, багато з яких залишилися без належних житлових умов, втратили своє майно, не знають, що їм робити, не мають грошових коштів, проте потребують правової допомоги.

Юридична клініка Донецького національного університету імені Василя Стуса, який є переміщеним університетом, особливо розуміє проблеми ВПО та їх потреби, тому гостинно зустрічає усіх громадян, які потребують правової допомоги, та допомагає у вирішенні правових проблем. В юридичній клініці здобувачі під керівництвом супервайзерів (досвідчених викладачів та адвокатів) надають правничу допомогу і тим самим набувають практичних навичок, необхідних для професійної діяльності, а саме – надання правничої допомоги.

Діяльність юридичної клініки акцентується не на теоретичних знаннях, а на набутті практичних навичок щодо проведення інтерв'ювання клієнта, встановлення фактів справи, вміння здійснювати аналіз нормативно-правової